

POSTANOWIENIE

Dnia 24 października 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jerzy Grubba (przewodniczący)

SSN Kazimierz Klugiewicz (sprawozdawca)

SSN Marek Pietruszyński

Protokolant Łukasz Biernacki

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Roberta Tarsalewskiego
w sprawie **P. W.**

podejrzanego z art. 207 § 1 k.k. w zw. z art. 31 § 1 k.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 24 października 2023 r.,

kasacji wniesionej przez Prokuratora Generalnego - na korzyść

od postanowienia Sądu Okręgowego w Suwałkach

z dnia 29 grudnia 2022 r., sygn. akt II Kzw 201/22,

utrzymującego w mocy postanowienie Sądu Rejonowego w Augustowie

z dnia 5 grudnia 2022 r., sygn. akt II Ko 712/22,

**uchyla zaskarżone postanowienie oraz utrzymane nim w
mocy postanowienie Sądu Rejonowego w Augustowie z dnia 5
grudnia 2022 roku i sprawę przekazuje temu sądowi do
ponownego rozpoznania.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w Augustowie postanowieniem z dnia 5 grudnia 2022 r., sygn. akt II Ko 712/22 (II K 488/20), zmienił środek zabezpieczający w postaci terapii i leczenia psychiatrycznego, terapii odwykowej od uzależnienia od alkoholu w warunkach ambulatoryjnych orzeczony ostatnio postanowieniem Sądu Rejonowego

w Augustowie z dnia 18 października 2021 r., sygn. akt II Ko 955/21, i zastosował wobec P.W. środek zabezpieczający postaci umieszczenia go w zamkniętym zakładzie psychiatrycznym.

Od powyższego postanowienia zażalenie wniósł obrońca podejrzanego, który – podnosząc zarzut błędu w ustaleniach faktycznych – wniósł o zmianę zaskarżonego orzeczenia w zakresie orzeczenia o środku zabezpieczającym.

Sąd Okręgowy w Suwałkach postanowieniem z dnia 29 grudnia 2022 r., sygn. akt II.Kzw.201/22, utrzymał w mocy zaskarżone postanowienie.

Orzeczenie Sądu drugiej instancji zostało zaskarżone w całości, na korzyść podejrzanego, przez Prokuratora Generalnego, który we wniesionej kasacji podniósł zarzut rażącego i mającego istotny wpływ na treści orzeczenia naruszenia przepisów prawa karnego procesowego, a mianowicie art. 433 § 1 k.p.k. w zw. z art. 440 k.p.k., polegającego na zaniechaniu rozpoznania sprawy niezależnie od zarzutu podniesionego w środku odwoławczym wniesionym przez obrońcę podejrzanego, odnoszącym się do zasadności orzeczenia wobec podejrzanego P.W. środka zabezpieczającego w postaci pobytu w odpowiednim zakładzie psychiatrycznym w kontekście braku wystąpienia ustawowych przesłanek z art. 93g § 1 k.k., warunkujących możliwość jego zastosowania, w następstwie czego doszło do utrzymania w mocy rażąco niesprawiedliwego, wydanego z rażącym naruszeniem art. 93g § 1 k.k. w zw. art. 93b § 3 zd. drugie k.k. w zw. z art. 93b § 5 k.k. oraz art. 199a § 1 k.k.w., postanowienia Sądu Rejonowego w Augustowie z dnia 5 grudnia 2022 r., sygn. akt II Ko 712/22, o zmianie postanowienia Sądu Rejonowego w Augustowie z dnia 18 października 2021 r., sygn. akt II Ko 955/21 (II K 488/20), w części dotyczącej rozstrzygnięcia o dalszym stosowaniu wobec P.W. środków zabezpieczających o charakterze wolnościowym w postaci terapii i leczenia psychiatrycznego oraz terapii odwykowej od uzależnienia od alkoholu i orzeczeniu w ich miejsce środka zabezpieczającego w postaci umieszczenia w odpowiednim zakładzie psychiatrycznym w sytuacji, gdy przeprowadzona w sposób prawidłowy, zgodnie z dyrektywą zawartą w art. 433 § 1 k.p.k., kontrola odwoławcza, winna była doprowadzić Sąd *ad quem* do ustalenia, że w toku postępowania wykonawczego nie jest możliwe orzeczenie po raz pierwszy środka

zabezpieczającego o charakterze izolacyjnym w postaci pobytu w zakładzie psychiatrycznym, co w konsekwencji doprowadziło do stosowania wobec podejrzanego – bez podstawy prawnej – środka zabezpieczającego w postaci pobytu w zakładzie psychiatrycznym.

Na podstawie tak sformułowanego zarzutu Prokurator Generalny wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości oraz utrzymanego nim w mocy postanowienia Sądu Rejonowego w Augustowie z dnia 5 grudnia 2022 r., sygn. akt II Ko 712/22, i przekazanie sprawy Sadowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy rozważył, co następuje.

Kasacja jest zasadna.

Zgodnie z art. 433 § 1 k.p.k. sąd odwoławczy rozpoznaje sprawę w granicach zaskarżenia, a w zakresie szerszym m.in. w wypadkach wskazanych w art. 440 k.p.k. O rażącej niesprawiedliwości orzeczenia wolno mówić w szczególności, kiedy kontrolowane orzeczenie zawiera rozstrzygnięcie, którego treść nie znajduje podstawy prawnej. Na gruncie niniejszej sprawy oznaczało to, że – niezależnie od granic zaskarżenia i podniesionych zarzutów, powinnością Sądu odwoławczego było skontrolowanie samej dopuszczalności w postępowaniu wykonawczym zamiany środka zabezpieczającego na najbardziej z nich dolegliwy w postaci orzeczenia pobytu w zakładzie psychiatrycznym. Gdyby Sąd *ad quem* przeanalizował tę kwestię i zbadał relewantne unormowania zawarte w Rozdz. X Kodeksu karnego, doszedłby do wniosku, że postanowienie Sądu pierwszej instancji zawiera rozstrzygnięcie, które nie może zostać wydane na etapie toczącego się postępowania wykonawczego.

Wprawdzie, zgodnie z art. 93b § 3 k.k., sąd może zmienić orzeczony wobec sprawcy środek zabezpieczający lub sposób jego wykonywania, jeżeli poprzednio orzeczony środek stał się nieodpowiedni lub jego wykonywanie nie jest możliwe, jednakże stosowanie środka zabezpieczającego w postaci pobytu w zakładzie psychiatrycznym sąd może orzec tylko wtedy, gdy ustawa tak stanowi (art. 93b § 5 k.k.). Z kolei, jak wskazuje się w judykaturze: „zgodnie z art. 93b § 5 k.k. wyjątkowość zastosowania środka zabezpieczającego określonego w art. 93a § 1

pkt 4 k.k. uniemożliwia domniemywanie możliwości jego orzeczenia na podstawie ogólnego przepisu kompetencyjnego – art. 93b § 3 k.k., na co wskazuje również sam układ § 3 i następującego po nim § 5 w treści art. 93b k.k. (*argumentum a rubrica*)” (*postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 kwietnia 2022 r., V KK 122/22, LEX nr 3432945; zob. też: postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 czerwca 2021 r., IV KK 227/21, OSNK 2021/10/38, LEX nr 3241916*).

Trafnie w tym kontekście Prokurator Generalny powołał się na stanowisko utrwalone w orzecznictwie Sądu Najwyższego, zgodnie z którym: „Kodeks karny w art. 93g, ściśle określa przypadki, w których Sąd może orzec środek zabezpieczający w postaci pobytu w zakładzie psychiatrycznym. Z treści tego ostatniego przepisu wynika, że Sąd orzeka ten środek zabezpieczający jedynie skazując (co przecież może nastąpić tylko w wyroku) sprawcę przestępstw popełnionych w warunkach określonych w art. 93g § 2 i § 3 k.k. lub umarzając postępowanie wobec sprawcy, co do którego umorzono postępowanie z powodu niepoczytalności. Zważywszy nadto na treść art. 93d k.k. w powiązaniu z art. 199a § 1 k.k.w. stanowiącym, że w postępowaniu wykonawczym Sąd, który wydał orzeczenie w pierwszej instancji jest właściwy do orzekania w przedmiocie środków zabezpieczających, ale na zasadach określonych w przepisach Kodeksu karnego regulujących ich stosowanie, należy stwierdzić, że orzeczenie środka zabezpieczającego w postaci pobytu w zakładzie psychiatrycznym następuje wyłącznie przy wyrokowaniu (...)” (*postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 maja 2021 r., III KK 104/21, LEX nr 3175595; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 września 2021 r., IV KK 398/21, LEX nr 3404111*). Podzielając zaprezentowane zapatrywania prawne, nie budzi zatem wątpliwości to, że postanowienie Sądu pierwszej instancji zostało wydane z rażącym naruszeniem art. 93g § 1 k.k. w zw. z art. 93b § 3 zd. drugie k.k. w zw. z art. 93b § 5 k.k. i art. 199a § 1 k.k.w., a co powinno zostać dostrzeżone i uwzględnione poza granicami rozpoznawanego zażalenia przez Sąd Okręgowy w Suwałkach.

Zaniechanie rozszerzenia zakresu kontroli instancyjnej w zakresie omówionej problematyki doprowadziło do oczywistego i rażącego naruszenia art. 440 k.p.k. w zw. z art. 433 § 1 k.p.k., którego konsekwencją było utrzymanie w mocy niedopuszczalnego w postępowaniu wykonawczym rozstrzygnięcia o

zamianie środka zabezpieczającego o charakterze wolnościowym na pobyt w zakładzie psychiatrycznym. Konieczne stało się zatem uchylenie zaskarżonego postanowienia oraz utrzymanego nim w mocy wadliwego postanowienia Sądu Rejonowego w Augustowie z dnia 5 grudnia 2022 r., sygn. akt II Ko 712/22, i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania, który będzie miał na uwadze poczynione powyżej rozważania.

Na koniec wolno zauważyć, że Sąd Najwyższy dostrzega potencjalną dysfunkcyjność obowiązującego rozwiązania, np. w sytuacji, kiedy podejrzany nie realizuje obowiązku poddania się orzeczonej terapii i leczeniu w warunkach ambulatoryjnych, a jego stan zdrowia psychicznego w toku postępowania wykonawczego ulega pogorszeniu, stwarzając ryzyko popełnienia przez tego sprawcę czynu zabronionego o znacznej społecznej szkodliwości. Trzeba jednak zauważyć, że *de lege lata* prawidłowość wykonywania środka zabezpieczającego pozostaje pod ochroną unormowania określonego w art. 244b § 1 k.k. i w ramach postępowania o ten czyn zabroniony możliwe jest orzekanie środka zabezpieczającego, o którym mowa w art. 93a § 1 pkt 4 k.k., w przypadku stwierdzenia materialno-prawnych przesłanek do jego zastosowania.

Z tych względów Sąd Najwyższy orzekł jak w postanowieniu.

[SzK]

[ms]